

Прес бюлетин

на Центъра на ЕС по наркотиците в Лисабон

ЕВРОПЕЙСКИ ДОКЛАД ЗА НАРКОТИЦИТЕ, 2017 Г.: АКЦЕНТИ

EMCDDA изтъква нарастващите заплахи, произтичащи от нови и утвърдени на пазара вещества

(06.06.2017 г., ЛИСАБОН **ВЪЗБРАНА: 12,45 ч. ЦЕВ/11,45 ч. местно време в Лисабон**)

Увеличаващият се брой на смъртните случаи, причинени от свръхдоза наркотици, продължаващата достъпност на нови психоактивни вещества и нарастващата заплаха за здравето, която произтича от синтетичните опиоиди с голяма сила на действие, са някои от проблемите, които **агенцията на ЕС по наркотиците (EMCDDA)** изтъкна днес при представянето на своя **Европейски доклад за наркотиците, 2017 г.: Тенденции и развития** в Брюксел ⁽¹⁾. В годишния преглед агенцията разглежда също следните проблеми: наличието на признаци за нарастване на достъпността на кокаина, развитията в политиките по отношение на канабиса и употребата на вещества сред учениците. Тъй като проблемите на Европа с наркотиците са във все по-голяма степен повлияни от процеси, които са международни по своя обхват, анализът обхваща по-широк глобален контекст.

Димитрис Аврамопулос, член на Комисията по въпросите на миграцията, вътрешните работи и гражданството, заяви: „Последствията от проблема с наркотиците продължават да са значително предизвикателство за европейските общества. Повече от 93 млн. европейци са опитвали незаконни наркотици някога през живота си, а броят на смъртните случаи, причинени от свръхдоза, продължава да нараства за трета поредна година. Особено съм разтревожен от обстоятелството, че младите хора имат достъп до множество нови и опасни наркотици. През периода между 2009 и 2016 г. в Европа са установени 25 синтетични опиоида с голяма сила на действие — вещества, от които са достатъчни малки количества за производството на хиляди дози, поради което те представляват нарастваща заплаха за здравето. В годишния Европейски доклад за наркотиците са представени анализът, насоките и инструментите, необходими за борбата срещу тази заплаха в Европа, с оглед не само да защитим здравето на нашите граждани, но и да спрем явлението, при което огромните печалби от търговията с наркотици попадат в джобовете на организирани престъпни групи в Европа и извън континента.“

Смъртните случаи, причинени от свръхдоза, нарастват за трета поредна година

В представения днес доклад е изтъкната загрижеността от нарастването за трета поредна година на броя на смъртните случаи в резултат на свръхдоза в Европа. Според оценките през 2015 г. в Европа (ЕС-28, Турция и Норвегия, инфографика на стр. 77) са настъпили общо 8 441 смъртни случая в резултат на свръхдоза, свързани най-често с употреба на хероин и други опиоиди, което е увеличение с 6 % спрямо предполагаемия брой от 7 950 смъртни случая в тези 30 държави през 2014 г. Увеличение на смъртните случаи е отчетено в почти всички възрастови групи (фигура 3.12). Нарастване на броя на смъртните случаи в резултат на свръхдоза през 2015 г. е отчетено в **Германия, Литва, Нидерландия, Швеция, Обединеното кралство и Турция**. Проблемно употребяваните опиоиди в Европа, които наброяват 1,3 млн. души, са сред най-уязвимите групи.

В токсикологичните доклади редовно се споменават и опиоидите, които се използват за субституираща терапия (главно метадон и бупренорфин). Съгласно най-новите данни броят на регистрираните смъртни случаи, свързани с употреба на метадон, е надхвърлил броя на смъртните случаи, свързани с употреба на хероин, в **Дания, Ирландия, Франция и Хърватия**, което подчертава необходимостта от поддържане на добри клинични практики с цел предотвратяване на отклоняването на тези вещества от законната им употреба ⁽²⁾.

Мерките за предотвратяване на смъртни случаи в резултат на свръхдоза, които се предприемат в Европа, включват поддържане на центрове за употреба на наркотици под наблюдение и предоставяне за „домашна употреба“ на налоксон (медикамент за възстановяване в случай на свръхдоза) на употребяващите опиоиди, техните връстници и членове на техните семейства ⁽³⁾. Центрове за употреба на наркотици под наблюдение функционират в **шест държави от ЕС** (DK, DE, ES, FR, LU и NL), както и в **Норвегия** (общо 78 центъра в седемте държави) ⁽⁴⁾. Програми за предоставяне на налоксон за домашна употреба се изпълняват в **девет държави от ЕС** (DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LT и UK) и в **Норвегия** ⁽⁵⁾.

Темповете на поява на нови наркотици се забавят, но цялостната достъпност все още е висока

Новите психоактивни вещества (НПВ или „нови наркотици“) все още представляват сериозно предизвикателство за общественото здраве в Европа. Те не са обхванати от международните механизми за контрол на наркотиците и включват широк кръг синтетични вещества, сред които канабиноиди, катинони, опиоиди и бензодиазепини.

През 2016 г. чрез **системата на ЕС за ранно предупреждение** са установени 66 нови психоактивни вещества или повече от едно вещество всяка седмица през годината (фигура 1.10). Въпреки че данните разкриват забавяне на темпа на пускане на пазара на нови вещества (през 2015 г. са установени 98 вещества), общият брой на достъпните понастоящем вещества остава висок. В края на 2016 г. **EMCDDA** извършваше наблюдение на повече от 620 нови психоактивни вещества (в сравнение с около 350 вещества през 2013 г.).

Намаляването на случаите на открити нови вещества в Европа може да се обясни с редица фактори. Някои държави членки въведоха нови законодателни разпоредби (общо формулирани забрани и мерки за контрол, които се основават на забрана на генерични вещества и вещества аналози), с които беше създадена по-рестриктивна нормативна среда, в която производителите са по-слабо мотивирани да „играят на котка и мишка“ с регулаторните органи и да прибягват до иновации, за да изпреварват законодателните мерки за контрол. Възможно е за забавянето на темпа на откриване на нови вещества да допринасят и операциите за правоприлагане и мерките за контрол, предприети срещу лаборатории за производство на нови психоактивни вещества в **Китай**.

Директорът на EMCDDA Алексис Гусдийл посочи: „Най-новите данни показват, че мерките за противодействие на новите психоактивни вещества, например новото законодателство и мерките, насочени срещу магазините по търговските улици, предлагащи тези продукти, вероятно оказват въздействие върху появата на нови психоактивни вещества на пазара. Въпреки положителните признаци за забавяне на процеса на разработване на нови продукти, като цяло достъпността им остава висока. Имаме данни, че продажбите на тези наркотици все по-често се осъществяват тайно — чрез интернет или на незаконния пазар на наркотици, а напоследък наблюдаваме появата на нови вещества с голяма сила на действие, които се свързват със смъртни случаи и тежки отравяния.“

През 2015 г. в Европейския съюз чрез **системата за ранно предупреждение** са отчетени почти 80 000 конфискации на нови психоактивни вещества (фигура 1.11). Взети заедно, синтетичните канабиноиди и синтетичните катинони са свързани с повече от 60 % от общия брой на конфискациите на нови психоактивни вещества, извършени през 2015 г. (надхвърлящ 47 000

конфискации). През юли 2016 г. веществото MDMA-CHMICA беше първият синтетичен канабиноид, за който **EMCDDA** извърши оценка на риска, след като чрез **системата за ранно предупреждение** бяха съобщени свързани с неговата употреба случаи на увреждане на здравето (вкл. около 30 смъртни случая). В резултат на тази оценка през февруари 2017 г. беше взето решение за въвеждане на мерки за контрол по отношение на това вещество на европейско равнище ⁽⁶⁾.

Представеният днес доклад е съпътстван от нов анализ под заглавие **„Високорискова употреба на наркотици и нови психоактивни наркотици“**, посветен на проблемната употреба на нови психоактивни вещества сред различни демографски групи, включително инжекционно употребяващите опиоиди и амфетамини, лишените от свобода, бездомните лица и мъжете, които имат сексуални контакти с мъже. Докладът разглежда по-конкретно употребата на синтетични катинони, синтетични канабиноиди и нови синтетични опиоиди, както и свързаните с тази употреба вреди за здравето и съответните мерки за противодействие ⁽⁷⁾.

Нови синтетични опиоиди — вещества с голяма сила на действие, които са източник на нарастваща заплахата за здравето

В **Европа**, както и в **Северна Америка**, синтетичните опиоиди с голяма сила на действие, имитиращи въздействието на хероина и морфина, са източник на нарастваща заплахата за здравето. Макар че тези вещества заемат малка част от пазара, нараства броят на съобщенията за тяхната поява и за причиняваните от тях вреди, включително случаи на несмъртоносна интоксикация и смъртни случаи. Между 2009 и 2015 г. в Европа са установени 25 нови синтетични опиоида (18 от които са вещества от групата на фентанилите).

Тъй като малки количества от тези вещества са достатъчни за производството на хиляди дози за продажба на дребно, новите синтетични опиоиди могат да се прикрият и транспортират лесно, поради което те представляват предизвикателство за агенциите за контрол на наркотиците и са потенциално привлекателен източник на печалби за организираната престъпност. Те се предлагат под различни форми: предимно прахове, таблетки и капсули, като напоследък някои от тях са достъпни и под формата на течности и се продават като спрейове за назално приложение.

Фентанилите са обект на специално наблюдение. Тези вещества с изключително голяма сила на действие, някои от които са многократно по-силнодействащи от хероина, са свързани с над 60 % от 600-те конфискации на нови синтетични опиоиди, извършени през 2015 г. Само през 2016 г. чрез **системата за ранно предупреждение** за първи път са съобщени осем нови фентанила. Тези вещества пораждат сериозен риск от интоксикация, не само за употребяващите ги, но и за лицата, които могат да бъдат изложени случайно на тяхното въздействие (напр. при контакт с кожата или вдишване), например служители в пощенски или митнически служби, както и в служби за спешна намеса.

В началото на 2017 г. **EMCDDA** извърши оценки на риска във връзка с две вещества от групата на фентанилите (акрилоилфентанил и фуранил-фентанил), след като бяха получени данни за повече от 50 смъртни случая, свързани с употребата на тези вещества ⁽⁸⁾. Разглежда се въпросът за поставянето им под контрол на европейско равнище ⁽⁹⁾. През 2016 г. Агенцията разпространи пет предупреждения за опасност за здравето сред членовете на своята мрежа в Европа, свързани с тези и други нови фентанили.

Признаци за нарастване на достъпността на кокаина

Най-често употребяваните незаконни наркотици от групата на стимулантите в Европа са кокаинът, MDMA (наричан „екстази“ в някои случаи, когато се разпространява под формата на таблетки) и амфетамините (амфетамин и метамфетамин). Употребата на кокаин е по-разпространена в държавите в Западна и Южна Европа (отразява географското положение на входните пристанища и маршрутите за трафик), а употребата на амфетамини е по-популярна в Северна и Източна

Европа. През последните години пазарът на стимуланти става все по-сложен в резултат на появата на нови стимуланти (напр. фенетиламините и катиноните).

Данните от наблюдението на отпадъчните води и за конфискациите, цените и чистотата показват, че вероятно достъпността на кокаина отново нараства в някои части на Европа (фигура 2.4). Както броят на конфискациите, така и конфискуваните количества са нараснали между 2014 и 2015 г. (фигура 1.6). През 2015 г. в Европейския съюз са отчетени около 87 000 конфискации на кокаин (в сравнение със 76 000 конфискации през 2014 г.), възлизащи на общо 69,4 тона от наркотика (спрямо 51,5 тона през 2014 г.) (инфографика, стр. 26). На равнището на отделните градове резултатите от проучване за анализ на общинските отпадъчни води за следи от употреба на кокаин разкриха стабилна или възходяща дългосрочна тенденция в повечето от 13-те града, за които са налице данни за периода 2011—2016 г. От общо 33 града, за които има данни за 2015 и 2016 г., в 22 е установено увеличение на следите от употреба на кокаин, в четири града е установено намаление, а в други седем е отчетена стабилна ситуация ⁽¹⁰⁾.

Приблизително 17,5 млн. възрастни европейци (между 15 и 64 години) са експериментирали с приемане на кокаин някога през живота си. От тази група около 2,3 млн. лица са млади хора (между 15 и 34 години), употребявали наркотик през последната година. Според резултатите от националните проучвания, проведени след 2014 г., тенденциите в равнищата на употреба на кокаин в повечето случаи са стабилни.

Какви са последствията за Европа от глобалните изменения на политиката относно употребата на канабис?

Неотдавнашните изменения на регулаторната рамка относно употребата на канабис в някои държави в **Северна и Южна Америка** провокираха интереса на органите, отговорни за определянето на политиката, както и на обществеността в **Европа** ⁽¹¹⁾. „Необходимо е да изчакаме надеждни оценки на ефективността, за да може да се направи анализ на съотношението между разходите и ползите, характеризиращи различните политики по отношение на канабиса“, се посочва в доклада. В **28-те държави — членки на ЕС**, са възприети множество подходи към регулирането на канабиса и неговата употреба, които варират от рестриктивни модели до допускане на някои форми на лична употреба ⁽¹²⁾. Въпреки това нито едно от националните правителства в Европа (държавите от ЕС-28, Турция и Норвегия) не е изразило подкрепа за легализирането на употребата на канабис за развлечение.

Независимо от възможното по-широко въздействие върху политиката в областта на наркотиците, наличието на регулиран в търговско отношение пазар на канабис в някои държави извън Европа стимулира дейности за иновации и разработване на нови продукти (напр. изпарители, електронни течности и продукти за консумация), които с времето могат да окажат въздействие върху моделите на употреба в Европа. Настоящият доклад подчертава значението на наблюдението и необходимостта от анализ на потенциалните последствия за здравето от възможни бъдещи промени.

Приблизително 87,7 млн. възрастни европейци (между 15 и 64 години) са опитвали канабис през живота си. Според направените оценки 17,1 млн. от тези лица са млади хора (между 15 и 34 години), които са употребявали канабис през последната година. Около 1 % от възрастните европейци употребяват канабис всекидневно или почти всекидневно (употреба на наркотика в рамките на 20 или повече дни през последния месец). Данните от най-новите проучвания показват, че в отделните държави продължават да се наблюдават различни модели по отношение на употребата на канабис през последната година (фигура 2.2). Този наркотик продължава да се свързва с проблеми за здравето и е причината за най-големия дял (45 %) от новопостъпилите пациенти на лечение за употреба на наркотици в Европа (ЕС-28, Турция и Норвегия). Като цяло отчетеният брой на постъпилите за първи път на лечение за проблеми, свързани с употреба на канабис, е нараснал от 43 000 през 2006 г. на 76 000 през 2015 г.

ЕС и САЩ: сравнение на употребата на вещества сред учениците

Наблюдението на употребата на вещества сред учениците е важен източник на данни за актуалните форми на рисково поведение и потенциални бъдещи тенденции. В тазгодишния доклад е представено сравнение на дългосрочните модели на употреба на вещества сред **европейските** и **американските** ученици (на възраст 15 и 16 години), направено въз основа на резултатите от две мащабни проучвания сред учениците, проведени през 2016 г. ⁽¹³⁾. Данните от тези проучвания отразяват спад на тютюнопушенето и консумацията на алкохол сред учениците в **Европа** и **САЩ**, докато тенденциите при употребата на канабис изглеждат по-стабилни.

Установеното равнище на употреба на канабис през последния месец сред обхванатите от проучването **европейски** ученици (в 21 държави — членки на ЕС, и Норвегия), е приблизително двойно по-ниско (8 %) от регистрираното в **Съединените щати** (15 %) (диаграма, стр. 13). Равнището на употреба на тютюневи изделия е почти четири пъти по-високо сред учениците в **Европа** (23 %) в сравнение със **Съединените щати**, където то е 6 %. Равнището на употребата на тютюневи изделия сред учениците в **Съединените щати** е повече от двойно по-ниско от равнището на употребата на канабис сред тази група. Дялът на **европейските** ученици, които съобщават за консумация на алкохол през последния месец, е повече от двойно по-висок (49 %) от дела от **американските** им връстници, които са дали същия отговор (22 %).

„Необходим е допълнителен анализ на сходствата и различията в употребата на вещества сред учениците, за да се проучи относителното влияние на социалните, контекстуалните и регулаторните фактори върху избора, който правят младите хора“, се посочва в доклада.

„Например установяването на причините за намаляването на тютюнопушенето, наблюдавано както в Съединените щати, така и Европа, може да ни помогне да планираме ефективни мерки за борба с употребата на други вещества като канабиса“, се изтъква.

В центъра на вниманието е ситуацията с наркотиците в отделните държави

За първи път заедно с представения днес доклад ще бъдат публикувани 30 **доклада за ситуацията с наркотиците в отделните държави**, съдържащи обобщена информация на национално равнище (държавите от ЕС-28, Турция и Норвегия). Тези богато илюстрирани доклади, изготвени от **EMCDDA** в сътрудничество с националните фокусни центрове от мрежата Reitox, обхващат следните теми: употребата на наркотици и проблемите с общественото здраве, политиката в областта на наркотиците и ответните действия и предлагането на наркотици ⁽¹⁴⁾. Сред най-важните елементи в доклада са таблицата „Общ поглед“ с обобщена информация в цифри за националните проблеми с наркотиците и „Табло за наблюдение на ЕС“, в което данните за държавите са поставени в европейски контекст.

Председателят на управителния съвет на EMCDDA Лаура д'Ариго заяви в заключение:

„Тъй като явленията, свързани с наркотиците, продължават да се развиват, необходимо е да се развиват и действията, които Европа предприема в отговор. Първата стъпка към постигането на тази цел е да разберем предизвикателствата, пред които сме изправени: EMCDDA се стреми да предостави възможно най-солидни научни данни за ситуацията в областта на наркотиците в Европа. Данните, представени в тазгодишния Европейски доклад за наркотиците, дават възможност за сравнение на ситуацията в отделните държави, което хвърля светлина върху възникващите заплахи и помага на органите, вземащи решения, да предприемат ефективни действия. Анализите на EMCDDA имат решаващ принос за това новият план на ЕС за действие в областта на наркотиците за следващите четири години да запази своята актуалност. Насърчаването на политика в областта на наркотиците, която се основава на надеждни данни, е важен принос за по-здрава и по-сигурна Европа.“

Бележки

⁽¹⁾ Пакетът на *Европейския доклад за наркотиците 2017 г.*, е достъпен на www.emcdda.europa.eu/edr2017. Представените в доклада данни са за 2015 г. или за последната година, за която има данни. Таблицата „Общ поглед“ съдържа преглед на оценките за употребата на наркотици. Данните, цитирани в настоящия информационен бюлетин, се съдържат в самия доклад. Допълнителни данни и таблици има в Статистическия бюлетин (www.emcdda.europa.eu/data/stats2017).

⁽²⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/preventing-diversion-of-opioid-substitution-treatment

⁽³⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/preventing-overdose-deaths

⁽⁴⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/drug-consumption-rooms

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/insights/take-home-naloxone

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2017/3/council-decision-control-mdmb-chmica — www.emcdda.europa.eu/topics/pods/synthetic-cannabinoids

⁽⁷⁾ Достъпен в интернет на www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communications/high-risk-drug-use-and-nps

⁽⁸⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/joint-reports/acryloylfentanyl — www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

⁽⁹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-17-896_en.htm

⁽¹⁰⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/waste-water-analysis — www.emcdda.europa.eu/news/2016/12/latest-data-reveal-drug-taking-habits-in-over-50-european-cities

⁽¹¹⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/cannabis-policy

⁽¹²⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/adhoc/cannabis-legislation-europe — www.emcdda.europa.eu/topics/pods/legal-supply-of-cannabis

⁽¹³⁾ www.espad.org/report/home — www.monitoringthefuture.org

⁽¹⁴⁾ Достъпен в интернет на www.emcdda.europa.eu/countries